Slovenski dom

Preis - cena - prezzo L 0.50 Leto VIII.

Schriftleiter, urednik, redattore: Mirko Javornik. — Herausgeber Izdajatelj, editore: Ing. Sodja. — Für Ljudske tiskarne, za Ljudsko tiskarno, per la Stamperia popolare: Jože Kramarič — Ljubljana, Kopitarjeva 6. — Tel. 4001—4005. — Abonnement, naročnina, abbonamento: L 11.

Ljubljana, sreda, 22. septembra 1943 - Št. 212

Starke sowjetische Panzerverluste

bei Abwehrkämpfen am Dnjepr, an der Desna und bei Smolensk. Feindliche Angriffe bei Salerno u. Potenza abgewiesen

Aus dem Führer-Hauptquartier, 21. September. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Nördlich des Asowmeeres, östlich des mittl. Dnjepr, an der Desna und im Raume von Smolensk führten unsere Truppen auch gestern schwere Abwehrkämpfe gegen starke feindliche Infanterie- und Panzerkräfte. Im Abschnitt eines Armeekorps wurden dabei aus einer feindlichen Stossgruppe von etwa 100 Panzern 76 vernichtet.

In den harten Kämpfen nördlich des Asow-Meeres zeichneten sich die fränkische 17. und die niedersächsische 111. Infanteriedivision besonders aus.

Aus Südtiallen wird örtliche Kampftätigkeit im Abschnitt von Salerno und Potenza gemeldet. Mehrere feindliche Angriffe wurden dort abgewiesen.

In der vergangenen Nacht überflogen einige feindliche Störflugzeuge das Reichsgebiet und warfen vereinzelt Bomben, durch die nur unwerenstlicher Schaden entstand.

Hude sovjetske oklepne izgube v težkih obrambnih bojih

ob Dnjepru, Desni in pri Smolensku — Sovražni napadi pri Salernu in Potenzi odločno zavrnjeni

Iz Führerjevega glavnega stana, 21.sept. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Severno od Azovskega morja, vzhodno od srednjega Dnjepra, ob Desni in na področju Smolenska so bile naše čete tudi včeraj v težkih obrambnih bojih proti močnim sovražnim pehotnim in tankovskim silam. Samo na področju enega armadnega zbora je bilo pri tem iz neke sovražne udarne skupine, ki je štela okrog 100 tankov, uničenih 76 tankov.

V trdih bojih severno od Azovskega morja sta se posebno odlikovali 17. frankovska in 111. nižjesaška pehotna divizija.

Iz južne Italije poročajo samo o krajevnem bojnem delovanju na odseku pri Salernu in Potenzi. Več sovražnih napadov je bilo tam zavrnjenih.

V pretekli noči je priletelo nad državno ozemlje nekaj sovražnih motilnih letal, ki so vrgla posamič bombe, pri čemer je nastala le neznatna škoda.

GRAVI PERDITE SOVIETICHE NEI COMBATTIMENTI DIFENSIVI

Dal Quartier generale del Führer, 21. settembre. Il Comando Supremo delle Forze Armate comunica:

A nord del Mar d'Azov, ad oriente del medio Nipro, sul Desna e nella zona di Smolensk le nostre truppe sostenevano anche ieri combattimenti diffensivi contro potenti forze nemiche di fanteria e corazzate. Nel settore di un Corpo d'Armata di un gruppo nemico di circa 100 carri armati ne venivano distrutti 76.

Nei duri combattimenti a nord del Mar d'Azov si distinguevano particolarmente la 17a Divisione di Fanteria della Franconia e la 111a della bassa Sassonia.

Dall'Italia meridionale si annunzia attività operativa locale nei settori di Salerno e Potenza. Parecchi attacchi nemici venivano colà respinti.

Nella scorsa notte alcuni apparecchi nemici sorvolavano il territorio del Reich gettando singole bombe che causavano soltanto danni insignificanti.

Spodleteli zavezniški načrti z Mussolinijem

Lizbona, 22. sept. DNB. V tukajšnjih angleško-ameriških krogih vlada velika pobitost zaradi Mussolinijeve osvoboditve. Podrobnosti glede tega, kaj so nameravali z Ducejem narediti, prihajajo polagoma na dan in kažejo, kako debelo črto je potegnila ta osvoboditev čez načrte, ki sta jih kovala Roosevelt in Churchill. Pravijo, da so Nemci Angleže in Amerikance prehiteli za 24 ur. Vsi načrti da so s tem spodleteli. Nameravali so Mussolinija prepeljati v Washington, kjer sta Churchill in Roosevelt čakala nanj. Samo zato da se je Churchill toliko časa zadrževal v Washingtonu.

Roosevelt je hotel prevoz Mussolinija v Združene države izkoristiti kot veliko agitacijo, da bi bil pri prihodnjih volitvah tem bolj zatrdno izvoljen ponovno za ameriškega predsednika. V ta namen je tudi že spravil v pogon ves ameriški propagandni stroj. Filmski operaterji, časopisni fotografi in poročevalci, kakor tudi radijski anpovedovalci naj bi že bili v Eisenhowerjevi bližini, da bi od tistega trenutka dalje, ko bi bil Mussolini izročen, v besedah in sliki podali ves potek dogajanj ter tako za ameriško javnost naredili film, ki mu doslej še ni bilo enakega. Ravnatelj za obveščevalno službo v Združenih državah, Elmer Davis, naj bi bil tudi že dobil navodila, da izvede vse potrebno, da bi se po možnosti čim več ameriškega ljudstva udeleževalo tega, kar bi se po Mussolinijevem prihodu dogajalo na ameriških tleh.

Vsi ti načrti, katerih uresničitve so se že veselili tudi angleško-ameriški krogi v Lizboni, pa so propadli. To ugotavljajo z največjim razočaranjem, in angleški ter ameriški krogi se v svojih zaupnih razgovorih zdaj sprašujejo samo še, kako se bosta Roosevelt in Churchill izmazala iz te zadeve, ne da bi pri tem izgubila v svetovni javnosti preveč ugleda, zlasti ko je politična stran italijanske spletke doživela spričo nepričakovano naglega nemškega nastopa tako žalostni polom.

Vojaški položaj na italijanskem bojišču

Berlin, 22. septembra. DNB. V nemških vojaških krogih sodijo o položaju na italijanskem bojišču takole:

Skupina nemških sil, ki se bori južno od Napolija, se je združila z oddelki, ki so se izmuznili iz Kalabrije in Apulije, ter je svojo dosedanjo, od severozahoda proti jugovzhodu skoraj vzporedno z obalo potekajočo bojno črto zapognila malo dalje proti severu, tako da je treba Salerno smatrati nekako za izhodišče tega bojišča. Tamkaj stoječe angleške čete so večkrat znova napadle nemške postojanke, in sicer ob izdatni podpori ladijskega topništva, vendar niso dosegle omembe vrednega uspeha.

Dalje je v notranjosti polotoka nasprotnik le oklevaje spremljal nemške odmikalne premike na skrajšano odporno črto. Amerikanci so napredovali le malo dalje od Battipaglie. Oddelki VIII. angleške armade, ki so jih poslali v boj desno od V. ameriške armade, so po zasedbi Altaville začele napredovati počasneje. Pri Agropoliju in Castellabatu je prišlo do novih obsežnih izkrcavanj zavezniških rezerv. Treba je računati z ojačanjem nasprotnikovega pritiska.

Na nemški strani so do zdaj v južni Italiji vrgli v bitko samo dele bojne sile, ki stoji v Italiji. Bitka se še vedno odigrava docela na obodju nemške moči in nemških obrambnih postojank.

Veliki operativni cilj zavezniškega vrhovnega poveljstva na bojnem področju pri Salernu je po angleških poročilih tak, da bi dosegli črto Napoli—Foggia. Ni mogoče ugotoviti, ali bodo hudo izčrpane in razrahljane oddelke V. ameriške in VIII. angleške armade kaj kmalu vrgli v velik napad na skrajšano nemško odporno črto. Po drugi strani se ne sme puščati v nemar možnost, da bi zavezniki s svojo veliko pomorsko premočjo izkoristili in mislili na nova izkrcavanja za nemškimi črtami ob tirenski ali jadranski obali ter ponovili poskus, ki se jim je ponesrečil pri Salernu, da bi odrezali nemške čete, stoječe južno od izkrcevališč.

—11—

Junaštva nemških grenadirjev

Berlin, 22. sept. DNB. V gozdnem ozemlju južno od Ilmenskega jezera so Sovjeti, potem ko so njihovo topništvo in metalci min zmetali najmanj 1200 topovskih granat na sorazmerno ozek prostor, naskočili skozi visoko travo postojanke brandenburških grenadirjev in vdrli v dve praznini, ki jih je naredilo topništvo. Takoj sta se vrgla dva podčastnika s peščico grenadirjev proti njim in jih uničila. Sovjeti so pustili več ujetnikov in 7 mrtvih. Večje število mrtvih in ranjenh so izgubili zaradi obrambnega ognja našega težkega pehotnega orožja in topništva. Tudi nasprotnikove čete, ki so bile pripravljene za protiudar, so doživele hude izgube. Četa grenadirjev, ki je bil ves napad naperjen proti njej, je zaplenila številne strojnice, strojne samokrese, daljnomere in puške.

Tako je le peščica grenadirjev odbila napad celega sovjetskega bataljona, ne da bi bilo treba vreči v boj pripravljene rezerve.

Angleško priznanje glede igre za Italijo

Ženeva, 22. sept. DNB. Londonski list »Daily Mail« je trezno ugotovil sledeče: »Teden dni pred osvoboditvijo Mussolinija smo imeli v rokah vse adute, pa vzlic temu je Nemčija lahko vrgla na mizo edino karto, ki je na mah potolkla vse naše vzetke.« V uvodniku, ki razpravlja o političnem vodstvu vojne, je rečeno, da so Nemci na tem področju še vedno mojstri in se zavezniki lahko od njih še veliko nauče. Preden so v Londonu in Washingtonu preboleli presenečenje, so Nemci že delali s presenetljivo brzino in položaj zagrabili s prave strani.

Še en ameriški vdor v Anglijo

Stockholm, 22. sept. DNB. Nek članek v londonskem »New Statesmanu« napada »vdor« Amerikancev v angleške trgovine z draguljі. Članka pravi: Amerikanci kar dro v naše draguljarske trgovine, pri čemer se ne pulijo le za dragulje, pač pa tudi za srebro, posebno pa za čajne pribore in žlice. Imoviti draguljarji jim neradi prodajajo, kajti kot strokovnjaki nočejo lepih reči izročati odjemalcem, ki nimajo za to nobenega okusa in smisla.

Nekdo od prodajalcev je izjavil: »Amerikanci sploh nimajo okusa in človeka se polašča vtis, da to blago kupujejo le zato, da bi ga potem v Združenih državah prodajali dalje. Velikokrat sem se spraševal, ali ne stoji za vsem tem velika družba. Mi ne moremo mirne duše pustiti, da bomo izgubili vse lepe reči. Vlada bi morala prepovedati izvoz.«

—11—

Italijanska vdaja in njena vrednost za zaveznike

Stockholm, 21. sept. DNB. Po slovesnem in zmagoslavnem trobentanju so se v Londonu in Washingtonu začeli oglašati tudi treznejši glasovi o položaju v Italiji. V nasprotnem taboru so razočarani, ker so dogodki šli docela drugo pot, kakor pa je bilo treba pričakovati. Tako je Ward Price v »Daily Mailu« priznal, da se Nemci v Italiji bore z izredno spretnostjo, velikopoteznostjo in spoštovanja vrednim pogumom. Ward Price svetuje sonarodnjakom, naj ne vriskajo od veselja, temveč imajo stalno pred očmi težave, ki jih bosta morali Anglija in Amerika v Italiji še premagati. Ne glede na psihološki odmev, pravi drugo poročilo »Daily Maila«, »so dobili Nemci z zasedbo Rima v roke tudi najvažnejše prometne zveze.«

Mornariški sotrudnik »Daily Telegrapha« je razočaran zaradi pičlega števila brodovja, ki ga je Italija izročila zaveznikom, in priznava, da so mnoge italijanske ladje obtičale v pristaniščih, ki so jih zasedli ali imeli zasedene Nemci. Očitno je, da so si v Londonu delali velike utvare z izročitvijo italijanske mornarice, kar se je videlo iz pisanja številnih listov, ki so sedaj začeli prilivati curke hladne vode na razgrete optimistične glave.

Tako piše »Daily Sketch«, da je izročitev italijanske vojne mornarice sicer odtehtala vrednost vsega premirja, toda zraven se je izkazalo, da so se Nemci v Italiji vgnezdili in dobili veliko več važnih reči v svoje roke, kakor pa so si želeli Angleži in Amerikanci.

Portugalski tisk, ki kakor list »Voz« s precejšnjim gnusom obsoja Badoglievo izdajalsko družbo, ugotavlja, da se niso izpolnila vsa pričakovanja Angležev in Amerikancev glede Italije. Angleško-amerikanske čete so se polastile le nekaterih oporiščnih točk v Italiji, toda v jugozahodnem delu so jih prehiteli Nemci. Verjetno so v Angliji pričakovali veliko več, piše »Diario Popular«. Gospodarskim krogom v Londonu in Washingtonu povzroča vprašanje prehrane Italije velike skrbi. Pooblaščenec za trda goriva v USA Harold Ickes je odločno poudaril nujnost, da bo treba s kurivom šteditі zaradi obveznosti, ki jih je z italijansko vdajo prevzela Amerika. Ickes je tudi povedal, da je znašalo pridobivanje črnega in drugih vrst premoga v zadnjem času manj, kakor pa je bilo pričakovati. Preskrba Italije s premogom je prav tako velika skrb za Angleže, kajti v pristojnih političnih in gospodarskih krogih se posvetujejo o tem, kako bi Italiji dobavili 13 milijonov ton premoga, kolikor ga Italija letno rabi iz tujine. Pri tem je bil sprožen predlog, ki je silno značilen za stališče Angležev do Badoglieve vlade, ki se je sama prodala in je Angležem in Amerikancem na milost in nemilost izročila italijansko ljudstvo. Nekateri krogi v Londonu, tako pravi švedski list, so sprožili predlog, da bi italijanske vojne ujetnike zaposlili v angleških premogovnikih. Ako ujetnikov ne bi bilo zadosti, potem bi se morali zavzeti za to, da bi del razorožene italijanske vojske prepeljali v Anglijo, da bi tam kopali premog.

Bolj jasno v Londonu niso mogli povedati izdajalski družbi, kaj o njej mislijo. Ako je Badoglio računal na angleško in amerikansko velikodušje, potem je moral uvideti, da velja Italija, ki se je brezpogojno vrgla v naročje svojim sovražnikom, pri novih zaveznikih le za narod najemnikov in sužnjev, katerih usodo kroje sedaj po starih načelih angleškega in amerikanskega imperializma.

Carigrad, 22. sept. DNB. List »Akšam« pravi, da zavezniki z italijansko vdajo niso dobili nič drugega kakor novo begunsko vlado. Mesto slabe Italije imajo proti sebi močno Nemčijo, katere sile do vdaje Italije še niso stopile tako vidno na dan. Za zaveznike je vojna zaradi italijanske vdaje postala trda, težka in krvava.

Izdajalski nameni italijanskih generalov na Hrvaškem

Budimpešta, 22. sept. DNB. Zadnje dni so se močno razjasnili načrti, ki jih je imela Badoglijeva tolpa. Prišle so na dan številne podrobnosti, ki jih je ta družba imela pripravljene za čas po sklenitvi premirja. Sedaj so razkrinkane tudi izdajalske nakane italijanskih generalov na hrvatskih tleh.

Ob zasedbi Zadra po nemških in hrvatskih oddelkih so našli tudi osnutek letaka, ki je bil na ukaz generala Robottija sestavljen in so se Italijani z njim obračali na komunistične tolpe v Zadrski pokrajini z vabilom na boj proti Nemčiji. Ta letak pa ne obremenjuje le Badoglijeve klike, temveč tudi vse komunistične tolovaje. Komunistični poglavar Tito, ki se je rad izogibal sodelovanju in stiku z Italijani in je hotel pognati »okupatorje« z jadranske obale brez podpore hrvatskih domobranskih čet, se je posebno osramotil in kompromitiral, ko je 12. septembra izdal letak, v katerem vabi svoje pristaše, naj sodelujejo z italijanskimi vojaki v boju proti nemški vojski in ustašem. S tem je dokazana skupna igra moskovskih plačancev in izdajalca Badoglia ter njegovih pomagačev.

Nemška vojska je s temi izdajalci na Hrvatskem opravila hitro. Značilno je, da je bil italijanski divizijski general Amico, ki je organiziral italijanski odpor proti nemški in hrvatski vojski, v Dubrovniku ustreljen od italijanskih fašistov. V tej zvezi se lahko tudi pove, da je oddelek fašistične milice v Zagrebu že 25. julija odrekel pokorščino maršalu Badogliu in dejal, da se bo boril le pod vodstvom Duceja.

Za tolovajskega glavarja Tita pa so zadnji dogodki v Italiji in na Hrvatskem prinesli še marsikatero neprijetnost. Računal je že z izkrcanjem angleško-amerikanskih čet v Dalmaciji in se tudi pripravljal, da bo s svojimi tolpami sestavljal predstražo sovražnikov Evrope. Pa se je temeljito urezal. Nemška vojska je udarila veliko hitreje, kakor je pa pričakoval, in mu je preprečila izvedbo njegovih načrtov. Hkrati pa je moral spoznati, da so dejansko neizvedljiva navodila, ki jih je dobil iz Moskve.

Vesti 22. septembra

Angleški mornariški minister Alexander je v svojem radijskem nagovoru priznal, da je angleška vlada svojemu ljudstvu prikrila, da je bila potopljena bojna ladja »Barham« in hudo poškodovani bojni ladji »Queen Elisabeth« in »Valiant«.

Predsednik proračunskega odbora v ameriški zbornici je napovedal, da se bodo s 1. januarjem prihodnjega leta davki v Združenih državah zvišali.

V Washingtonu so šest članov Rooseveltove stranke, med njimi poslanca Jamesa Curleya, zaradi goljufij postavili pred sodišče kot vojne zločince.

Zastopniki ameriškega kapitala se vsedajo tudi v portugalsko afriško kolonijo Angolo in skušajo dobiti nadzorstvo nad pridobivanjem surovin tako, da vlagajo svoj denar v razna podjetja.

V ameriškem rudniku Harlanu je prišlo do razpoka jamskega plina. 17 rudarjev je bilo zasutih. Vsi poskusi, da bi jih rešili, so se doslej izjalovili.

Nova skupina francoskih prostovoljcev za boj proti boljševizmu je pred nekaj dnevi odpotoval, na vzhodno bojišče.

Glede raznih govoric o neurejenih razmerah na portugalskem otoku Timorju, katerega varstvo je prevzela Japonska, so v Tokiu odločno izjavili, da so te vesti neresnične, kajti razmerje med krajevnimi portugalskimi oblastmi in japonskimi vojaškimi oblastmi je odlično. Prebivalstvo redno opravlja svoje delo in se pokorava odredbam japonskih vojaških oblasti.

Iz Turčije poročajo, da se Judje v vedno večjem številu naseljujejo v Palestini. Posebno beže z ozemelj arabskih držav. Po angleških podatkih je sedaj v Palestini najmanj 750.000 Judov. Pri Arabcih vzbuja ta nagli priliv tujega judovskega življa veliko nevoljo.

Japonsko letalstvo je spet silovito napadlo mesto Mundo na Salomonskem otočju. Letala so imela dober uspeh, ko so napadla štiri vlake, ki so bili uničeni.

Nemčija in Japonska bosta kljubovali vsem viharjem

Hsinking, 22. sept. DNB. List »Manchuria Daily News« pozdravlja skupno izjavo Tokija in Berlina, po kateri ostane trojna zveza po Badoglijevem izdajstvu nedotaknjena. Izjava je prav primerno potrdilo obstoječega dejstva in podčrtava potrebo po vedno tesnejšem vojaškem sodelovanju med Japonsko in Nemčijo, ki sta zdaj glavna stebra trojne zveze. Japonska in Nemčija bosta kljubovali vsem viharjem ter odnesli končno zmago.

Potreba notranje strnjenosti za madžarsko državo

Budimpešta, 22. sept. DNB. V govoru, ki ga je imel pred člani madžarski trgovske zbornice, je madžarski propagandni minister Antal ostro nastopil proti vsakršni bojazljivosti in rahljanju narodne zavesti, obupanosti in ohlapnosti v notranjosti države, s čimer nasprotnik izvaja svojo živčno vojno. Izjavil je, da si je mogoče mir izbojevati samo z junaško odločnostjo.

Japonski pomorski in letalski uspehi od začetka vojne

Tokio, 22. sept. DNB. Japonski vojni mornarici se je posrečilo, da je od začetka vojne pa do 16. septembra uničila več kakor 4395 nasprotnikovih letal na južnem delu Tihega oceana in razbila več kakor 1688 letal. V tem številu so vštеta tudi tista nasprotnikova letala, ki so bila zbita v sodelovanju z japonskimi kopenskimi silami. Ako pa prištejemo še uničena letala, ki jih je sestrelila kopanska vojska in je njihovo število objavil japonski cesarski glavni stan je razvidno, da je v navedenem času sovražnik izgubil več kakor 7000 letal.

Sovjetske težnje po Balkanu

Stockholm, 22. septembra. DNB. Pod naslovom »Kam gre Bolgarija?« izreka glavni tajnik fretje internacionale ter bivši poglavar kominterne Dimitrov nezakrinkano grožnjo proti bolgarskemu ljudstvu. Najprej trdi, da je Bolgarija vedno bila kar najtesneje povezana z Rusijo, potem pa pravi, da je za bolgarsko ljudstvo edina pot ta, da se poravna s Sovjetsko Rusijo in prežene Nemce. S ponarejanjem zgodovinskih dejstev dokazuje Dimitrov v tem članku sovjetske težnje po Balkanu, ki jih je boljševiški imperializem podedoval od carskega.

Afganistanska vlada se boji novih ruskih čet ob meji

Stockholm, 17. sept. List »Dagesposten« piše, da so iz Kabula prispele novice, da se na meji Afganistana zbirajo sovjetske vojske. Afganistanska vlada je zaradi tega protestirala, toda ta protest ni pri sovjetski in angleški vladi nič zalegel.

Karel Čapek

Zakaj nisem komunist?

Uvodne besede

Med vsemi češkimi pisatelji in pesniki je najglobje prodrl v Evropo in v ves širni svet Karel Čapek. Niti Jirasek, niti Vrhlicky, niti Peter Bezruč, še manj Otokar Březina ali od starejših Macha, vsi ti duševni velikani češkega leposlovja niso dosegli med drugimi narodi takó velikega odmeva kakor ravno Karel Čapek, katerega literarna kariera se je pričela z nastankom češkoslovaške republike in se tudi končala z njo. Karla Čapka, osebnega prijatelja in literarnega tolmača ustanovitelja in prvega predsednika češkoslovaške republike Tomaža Masaryka so v dvajsetih letih po prvi svetovni vojni prevajali v prav vse evropske jezike. Dosledno vse, kar je izpod Čapkovega peresa prišlo, so n. pr. prevedli Italijani, Nemci in da navajamo še druge narode, tudi Rusi, Angleži, Francozi in seveda skoraj vsi mali narodi v Evropi.

Pred dobrimi dvajsetimi leti smo se seznanili s Karlom Čapkom prvič tudi Svovenci. Bilo je to tedaj, ko je naša drama uprizorila Čapkovo fantastično, utopistično dramo »R. U. R.« Bili smo do tedaj vajeni že raznih naturalističnih dram, ki smo jih prevajali iz Ibsena, Hauptmanna, Sudermanna in drugih naturalističnih pisateljev; ta Čapkova drama pa je bila za nas nekaj novega. Javna kritika jo je tedaj označila kot delo pisatelja, ki je pisal kot inženir, bolj s šestilom kakor s srcem. Zmotila se je naša kritika, ko je gledala to dramo, zakaj prav ta drama, ki spada med prva Čapkova dela, točno nakaznje bodočega Čapka. Res je, da je Čapek v tej drami obsodil vse človeštvo na pogin, vendar pa konec drame izžari zopet v priznanje k človeštvu. Namesto »robotov«, t. j. umetnih ljudi, spet zavlada ljubezen med dvema bitjema, ki jo blagoslavlja star, umirajoči inženir, človek. S to dramo je Čapek zaslovel po vsem svetu, saj so jo uprizarjali celo v Londonu in New Yorku. Čapkov izraz »robot« pa je dandanes mednarodna last in pomenja približno isto kakor v slovanskih jezikih: človeka, ki dela brez lastne pobude in volje, zgolj mehanično, ali pa umetno ustvarjeno bitje, ki dela na povelje človeka.

Komunistična ideologija je napačno razumela to Čapkovo dramo. Pesniška vizija Karla Čapka v resnici ne ustreza trockističnemu, niti lenjinističnemu marksizmu. Res je, da je Čapek s to dramo posvaril človeštvo pred grozo pretiranega industrijskega kapitalizma, hkrati pa tudi napovedal, kakšen bo konec človeštva, če se stroji in bitja brez duše, brez duha, upro. Če bi danes spet gledali to Čapkovo dramo, bi jo prav gotovo drugače razumeli, kakor smo jo pred dvajsetimi leti.

Nelzprosno je šel Čapek po tem svojem prvem velikem uspehu dalje. Čeprav je bil osebni prijatelj svobodomiselnega Tomaža Masaryka, vendar se je, dasi dobrih 30 let mlajši od njega, prej pričel nagibati k dualističnemu pojmovanju sveta, t. j. priznavanju Boga in snovi, oziroma duše in telesa. (Masaryk se je šele v visokih letih, ko je bil že okoli 80 let star, priznal javno in odkrito h krščanstvu.

Največ je Karel Čapek sodeloval pri »Lidovih Novinah« v Brnu, torej v katoliškem listu, kjer je priobčeval nešteto podlistkov, tudi romanov, izvrstnih, nadvse duhovitih kozerij, pa tudi odkritih izpovedi, med katerimi je tudi njegova življenjska, odkrita in možata beseda, ki jo sedaj priobčujemo. Kdor je Čapka v letih od 1918 do 1938, torej za njegovega dela in za življenja češkoslovaške republike, bral, ta je mogel že naprej sklepati, da Čapek slej ko prej mora obsoditi vse take skrajnosti, kakor sta brutalnost kapitalizma in pa kriminalnost najnižjih, nahujskanih množic po komunizmu.

Razen »R. U. R.« Slovenci nimamo prevedenega večjega dela, ki bi izšlo v knjigi. Pač pa je izšlo v naših dnevnikih in revijah nešteto njegovih sijajnih podlistkov. Poslednji njegov roman »Zadnja partija« je izšel leta 1941. v »Slovencu«. V tem romanu Karel Čapek nazorno opisuje usodo rudarjev na Češkem.

Smiselno podoben »R. U. R.« je Čapkov roman »Vojna z močeradi«. Tudi v tem utopističnem romanu Čapek popisuje pogin človeštva, zakaj na svetu zavladajo razumsko visoko stoječi močeradi z Južnega morja, ki imajo pač vse kar ljudje, saj so jih ljudje sami naučili svoje zlobe in svojih peklenskih iznajdb. Močeradi uničijo skoraj vse človeštvo, nato pa še sami sebe. *Nazadnje pa zmaga zopet le človeštvo!*

(Dalje.)

Tudi hvaležnost je plačilo

Pomagajmo revnim, ker so ti najbolj hvaležni

Ljubljana, 22. septembra.

Vsi vemo, kaj pomeni v današnjih časih za družino dobro oskrbovani zelenjadni vrt. Sedaj smo že v času, ko nam vrt vrača, kar smo mu dali v semenju, gnoju in delu. Ljudje so letos izrabili zares vsak košček zemlje. V mestu in v okolici si lahko opazil, kako so posestniki sadili ohrovt, kolerabo in rdečo peso celo v razore.

Pozne jesenske pridelke moramo seveda posebno skrbno negovati, ker so večinoma namenjeni za ozimljenje. Treba je še vedno odstranjevati plevel, okopavati in zalivati. Po mestu in okolici je opaziti, da so mnogi, ki so spomladi in poleti s tako ljubeznijo negovali vrt ter ga pleli, sedaj na jesen vrtove precej zanemarili. Jeseni nekateri zelo hite s pospravljanjem zelenjave, ker se zelo boje slabega vremena in slane. Seveda je bolj prijetno pospravljati pridelke v suhem vremenu kakor v dežju in v mrazu. Toda po dežju in mrazu sledé lahko še najkrasnejši dnevi, ki pripomorejo vrtnini do popolne dozoritve. Na vsak način nam ne bo taka zelenjava tako hitro zginila v kleteh, shrambah in zasipnikih.

Za marsikoga bo stiska, ki jo preživljamo, prava sreča in šola, ker bo vzljubil zemljo in delo na vrtu. Za kolikor dni nam namreč nudi vrt hrano, tako dolgo je prihranjena ostala hrana za zimske in spomladanske mesece. Marsikdo bo ohranil zelenjadni vrt tudi po vojni in bo gledal, da si zemljo še pridobi, če je še nima. V svojem vrtičku ali gredici lahko najdemo vedno dovolj razvedrila in umirjenosti.

V okolici mesta kakor tudi v mestu samem opažamo, kako prevdarne gospodinje režejo debele zeljnate glave, ki jih spravljajo v kleti, da jih pozneje zribajo za kislo zelje. Kislo zelje je namreč zelo pripravna prikuha h krompirju, fižolu ali pa h koruznim, ajdovim ali krompirjevim žgancem. Nekaj glav zelja bodo pa seveda prihranile za pripravo solate, ko bo zmanjkalo drugih solat. Tudi zimsko solato pospravljajo v kleti in jo zakopujejo, da bodo imele pozimi dati kaj na mizo svoji družini: Seveda se dobi tu in tam pri kakem dobrem lastniku zelenjadnega vrtička kaka zeljnata glava naprodaj, da si jo lahko privoščí tudi oni, ki nima te sreče, da bi lahko posedoval zelenjadni vrtiček.

Gospodinje, ki so brez zelenjave in sočivja, morajo biti te dni še posebno iznajdljive pri iskanju zelenjave. Naj razumejo, da so prav za prav same krive, da ženske ne prinašajo več toliko na trg in da ne ponujajo blaga. Navadile so jih, da so same iskale po vrtovih, sedaj pa so to navado skoraj že udomačile. V okolici je še vedno dovolj prilike, da si gospodinje lahko poskrbe zelenjave in tudi ozimine. Seveda je treba biti iznajdljiv in vztrajen.

Pri vsem pa vrtnarjem in prekupčevalkam priporočamo več razumevanja za pomoč in podporo zares potrebnim. Naj ne nudijo le onim, ki vse preplačajo, ker taki ne bodo znali tako ceniti njihove pomoči, kakor najpotrebnejši, revni sloji, ki nimajo denarja, da bi preplačevali, pa morajo prav tako živeti. Naj velja zlasti danes načelo, da bomo v miru in medsebojnem razumevanju preživeli te čase. Oni, ki imajo vsega v izobilju, naj ne pozabijo na revne in pomoči potrebne. Vsako dobro delo v teh časih je neizmerno dragoceno, ker ga narekujejo razmere in potreba. To naj velja vsem, ki lahko pomagajo!

Iz Hrvaške

Hrvatsko-bolgarski gospodarski sporazum. Iz Sofije poročajo, da so ugodno zaključena pogajanja o podaljšanju hrvatsko-bolgarskega gospodarskega sporazuma, ki je potekel s koncem avgusta letos. Sporazum je podaljšan do konca tekočega leta. Po sklenitvi sporazuma z Bolgari je hrvatska delegacija odpotovala v Bratislavo.

Premije za oddajo semenskega žita na Hrvatskem. Hrvatsko gospodarsko ministrstvo je razpisalo premije za oddajo semenskega žita. Ta premija znaša 25% uradne cene. Za očiščeno selekcionirano seme se plača 80 kun več, za dezinficirano seme pa 120 kun več za 100 kg kot znaša uradna odkupna cena.

Ljubljana

Koledar

Sreda, 22. kimovca: Tomaž Vilanovski, škof; Mavricij, mučenec; Digna, devica in mučenica.

Obvestila

— **Na Brezovici pri Ljubljani** je imenovan za izrednega občinskega komisarja g. Alojzij Novak pokojnega Frančiška.

— **V Ljubljani so umrli od 16.—16. septembra:** Pahor Franc, 50 let, knjigovodja, Trsatska ulica, Vič; Kvas Ana, 65 let, vpokojenka tobačne tovarne, Rožna dolina, Cesta XI-15; Apfel Marija, roj. Jeraj, 79 let, bivša delavka tobačne tovarne, Vidovdanska c. 9; Dular Ana, sestra Jožefina, 36 let, usmiljena sestra sv. V. Pavelskega, Slomškova ul. 20; Sestra Katarina — Frančiška Markič, 63 let, usmiljena sestra sv. V. Pavelskega, Vidovdanska c. 9; Costa Vilko, 18 let, dijak, Klunova ul. 14; Kastelic Marija, 79 let, služkinja, Japljeva ul. 2; Špec Jožefa, roj. Lovše, 81 let, vdova livarja, Podjunska ul. 15; Cimerman Vida, 4 leta, hči železničarja, Šmartinska c. 103; Božič Marija, rojena Turk, 42 let, vdova invalida, Vidovdanska c. 9. — *V ljubljanski bolnišnici* so umrli Kandžič Miroslava, 8 let, hči delavca, Cesta na Brdo 8; Vospernik Jakob, 60 let, zvaničnik v pokoju; Schwentner Peter, 15 let, sin pleskarja, Pokopališka 14; Stražišar Josipina, 39 let, hišarica, Uzmanc; Bogataj Kristina, 27 let, pril. delavka, Ziberše, obč. Hoterdršica; Mlakar Josip, 35 let, Javor 6; Kono Janez, 45 let, posestnik, Bubno polje-Stari trg-Logatec; Ferkov Franc, 50 let, delavec, Mandeljčeva ul. 1; Sila Andrej, 73 let, čevljar, Miličinskega ul. 4; Korošec Marija, vdova Podrepšek, roj. Leber, 51 let, gospodinja, Kodrova ul. 31; Brezavšček Justina, 29 let, žena delavca, Sostro 58. Dobrunje; Zebre Silva 40 let, sirota po sodniku, Rimska c. 7; Vižin Danilo, 21 let, meh. vajenec, Tugomerjeva 19; Sedej Franc, 51 let, posestnik, Rovte pri Logatcu.

— **Nesreče na deželi.** V Črni vasi se je zaletela besna krava v 76 letno delavčevo ženo Frančiško Škrabovo. Podrla jo je na tla z vso silo. Žena, vsa prestrašena, si je pri tem zlomila desno nogo in roko. — Na Rudniku se je 41 letni delavec Anton Mušič vsekal v desno nogo. — V Šmarju pri Ljubljani se je zlil velik lonec kropa na 42 letnega delavca Jožeta Primca. Primec je bil hudo poparjen po levem delu života, tako da je moral zaradi hudih opeklin iskati zdravniško pomoč v ljubljanski bolnišnici.

»MARTIN KRPAN«

s ilustracijami Lojzeta Perka in

Trije bratje

krasen roman o junaštvih in plemenitosti treh bratov — legionarjev v vroči Afriki, sta dve lepi nagradni knjigi za redne naročnike »Slovenčeve knjižnice«.

Knjigi lahko kupijo tudi nenaročniki »Slovenčeve knjižnice« po vseh knjigarnah in trafikah!

Naročite se čimprej na tretji letnik »Slovenčeve knjižnice«, katerega prva knjiga

»Mlada Breda«

spisal Ivan Pregelj

bo izšla 1. oktobra ob 60 letnici velikega slovenskega pisatelja.

Vsak se lahko naroči na 3 ali na 2 knjigi mesečno.

Knjige bodo v prekrasni opremi arhitekta Vladimirja Gajška.

Razdeljevanje marmelade

Prehranjevalni zavod Vis. komisarijata za Ljubljansko pokrajino obvešča vse potrošnike mesta Ljubljane, da si bodo lahko v dne 23., 24. in 25. t. m. nabavili pri svojem stalnem trgovcu 150 gr marmelade na odrezek 811, ki je bil določen za nakup mesa.

Kdor si ne bo nabavil marmelade v navedenih dneh, bo izgubil pravico do nakupa.

Denarnim zavodom!

Vsi denarni zavodi, kakor tudi vse uradništvo denarnih zavodov naj si v izpopolnitev znanja o denarju, njega razvoju in današnjem pomenu ter njegovi vrednosti čimprej oskrbe novoizišlo knjigo

»DENAR«

ki je izšla v knjižni zbirki »Svet«. Knjigo dobite po vseh knjigarnah. Na celotno zbirko se pa lahko naročite pri Ljudski knjigarni v Ljubljani.

Cene žita, fižola in lanenega semena letine 1943 za oddajo »Prevodu«

Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino odloča:

Člen 1. Za oddajo žita, fižola in lanenega semena letine 1943 Prehranjevalnemu zavodu za Ljubljansko pokrajino se določajo sledeče cene, franko zbirališče, ki ga določi ta zavod: pšenica lir 235.— za 100 kg, rž lir 210.— za 100 kg, ječmen lir 190.— za 100 kg, koruza lir 180.— za 100 kg, ajda lir 180.— za 100 kg, fižol nizki lir 450.— za 100 kg, visoki lir 520.—, laneno seme lir 460.— za 100 kg, oves lir 180.— za 100 kg.

Člen 2. Gornje cene veljajo za zdravo, suho tržno blago v sledeči hektolitrski teži pri pšenici 76 kg, rži 70 kg, ječmenu 58 kg, ovsu 42 kg, ajdi 54 kg.

Pri koruzi je dopustna 16% vlaga (temeljna vlaga).

Za višjo ali nižjo vsebino vlage veljajo naslednji pribitki oziroma odbitki:

Odstotki vlage: 12% kg 4.100 pribitka, 13% kg 3.100 pribitka, 14% 2.150 pribitka, 15% kg 1.150 pribitka, 16% temeljna vlaga, 17% kg 1.150 odbitka, 18% kg 2.150 odbitka, 19% kg 3.200 odbitka, 20% kg 4.250 odbitka, 21% kg 5.250 odbitka, 22% kg 6.300 odbitka, 23% kg 7.300 odbitka, 24% kg 8.300 odbitka, 25% kg 9.350 odbitka, 26% kg 10.350 odbitka, 27% kg 11.370 odbitka, 28% kg 12.390 odbitka, 29% kg 13.410 odbitka, 30% kg 14.430 odbitka.

Za primesi je dopusten naslednji odstotek: pri pšenici in rži 1%, pri ječmenu ali ovsu 2%, pri ajdi 2%, pri lanenem semenu 4%. Fižol ne sme imeti primesi. — Za večjo množino primesi, nego je zgoraj navedena, se zniža cena za toliko odstotkov, kolikor odstotkov primesi se ugotovi nad dovoljenim odstotkom.

Člen 3. Za soržico (mešanico pšenice in rži) se določi cena glede na razmerje pšenice in rži v mešanici.

Člen. 4. Za priznano semensko žito se cene iz člena 1. zvišajo za 30%.

TOMAŽ BERANEK

Botra vila

73.

»Strel pa se je odbil in zadel predrznega lovca v srce; bil je pri priči mrtev, njegova duša pa se je za kazen spremenila v nevidnega divjega lovca, ki blodi skozi zelene goščave in goni svoj divji lov. Vsega tega pa ne bi bilo, če bi mu bile gradiške vile odsvetovale napraviti ono nesrečno pogodbo z zlodjem. Zato se nad njimi silno jezi; porušil jim je vilinski grad in preganja jih, kjer jih le zasledi. Nekoč bi jih bil skoraj že ujel, pa so se mu še v zadnjem hipu bile umaknile na nove štore, v katere je bil tvoj oče s sekiro drvarico zasekal drvarske križce. Vile so bile rešene in v zahvalo ti je gradiška vila botrovala pri krstu,« je končala kača.

74.

Pastirčka je žalostna zgodba mladega lovca silno ganila; ko pa se je spomnil kačinih besed, da se divji lovec hoče maščevati nad vsemi, se je vznemiril:

»Pa saj mu jaz nisem storil nič sploh, prav nič!«

»Res je!« je pritrjevala kača. »Toda bilo je tudi rečeno, da bo njegovo blodečo dušo rešil otrok, ki se bo odzibal v čudoviti zibelki, narejeni iz smreke, ki bo zrastla med divjim lovom. Prerokovano je bilo še, da ga bo prekletstva rešil otrok, ki bo kot jutranja rosa čist, ki pa se ne bo ustrašil ne zlodja in ne nenavadno težkih del. Tak otrok si ti, pastirček moj!«

»Peli so jih mati moja«

je prelepa zbirka slovenskih pripovednih pesmi, ki jih je uredil pesnik Severin Šali in bogato ilustriral Jože Beranek.

Naj bi ta knjiga postala last vsake slovenske družine!

Naročite se na tretji letnik »Slovenčeve knjižnice«!

Kako bo z industrijo po vojni

Bo li vzcvetela, ali pa zabredla v še hujšo stisko?

Švedski časopisi so zadnje čase prinesli nekaj zanimivih člankov, ki so jih napisali gospodarski strokovnjaki in ki so po vsej Skandinaviji zbudili veliko pozornost in zanimanje. Enega takšnih je v listu »Svenska Dagbladet« napisal prof. Gustav Cassel. Pisec je mnenja, da bo industrija po vojni zelo vzcvetela. Njegove trditve so čisto v nasprotju z mnenjem velike večine drugih gospodarskih strokovnjakov, ki trdijo, da bo po vojni povsod na svetu zavladala strašna gospodarska stiska.

Industrializacija poljedelskih dežela

Na kaj opira sloviti gospodarstvenik svoje trditve? Pravi, da bi bilo napak misliti, da bo bodoči svet trpel na preobilni izdelavi življenjskih potrebščin. Nasprotno, treba je povečati izdelavo živil, če naj vsi ljudje na zemlji dosežejo zadovoljivo življenjsko raven. Po vojni bo zaradi tega svet prisiljen k temeljiti industrializaciji poljedelskih dežela, zaradi česar bodo industrijske države imele nalogo izdelati dovolj tehničnih sredstev, s katerimi bi poljedelske države potem lahko izvedle svoj načrt. Gotovo je, da bodo najbolj zaostale dežele skušale postaviti na noge svojo lastno industrijo. Toda ta njihova industrija bo, vsaj v začetku, še precej preprosta in nezadostna ter bo komaj sposobna izkoristiti svoje domače surovine ter zadostiti potrebam industrije. Stare industrijske dežele naj se torej nikar ne boje, da bi industrializacija novih dežela kaj škodovala njihovi proizvodnji, zakaj nove industrijske dežele bodo morale pri njih kupovati stroje za svoje nove tovarne. Edina sprememba, do katere utegne priti, je naslednja: stare industrijske dežele bodo morale izdelovati najbolj zamotano izdelane stroje, ki jih bodo zaostale dežele vedno več potrebovale, čim bolj se bo industrija v njih razvijala.

Industrija in obnovitvena dela

Prof. Cassel se povsem strinja z mnenjem prof. Bertila Ohlina, ki je zastopnik mlade švedske gospodarsko-socialne šole. Ohlin v nekem svojem članku, ki ga je prinesel »Stockholms Tidningen«, pojasnuje zmotno mnenje, da bodo stare industrijske države izgubile po vojni svoja tržišča in da bodo morale znižati svojo življenjsko raven. Skušnja uči, da industrijske države sklepajo najboljše kupčije med seboj. Industrializacija povečava skupno moč ljudskih množic ter svetovno trgovino poživlja, ne pa jo zmanjšuje. Prišlo bo kvečjemu do tega, da se bo vrsta blaga, ki ga bodo uvažali ali izvažali, spremenila. Tako se bo na primer zmanjšal uvoz tekstilnih izdelkov v Indijo in na Kitajsko, zakaj ti dve deželi bosta v kratkem gospodarsko povsem neodvisni od uvoza te vrste blaga. Na drugi strani pa bosta potrebovali čedalje več industrijskih strojev, in s tem da se bo dvignila socialna raven njunih ljudskih množic, se bo povečala tudi njuna potreba po takšnih izdelkih, ki jih doslej samo zato nista kupovali, ker so bili predragi. Spričo tega se bodo starim industrijskim deželam odprla nova polja udejstvovanja, polja, na katerih bodo njihovi delavci lahko dobili dovolj dela.

Poleg tega je treba pomisliti tudi na ogromna obnovitvena dela, ki bodo v Evropi potrebna po vojni, kakor tudi na veliko množino strojev, ki bodo potrebni, če naj vojna industrija spet preide v industrijo mirnih časov, ki jo je bilo v štirih letih vojne nujno treba zanemariti. Spričo tega so napovedi obeh, Cassela in Ohlina, glede povojne industrije precej rožnate.

Svoboda pobude in trgovanja

A omenjena gospodarska strokovnjaka se ne omejujeta le na napovedi. Tudi utemeljujeta jih, in sicer z naslednjimi nujnostmi: z ustanovitvijo velikega kapitala za nakupe, z možnostjo svobodnega razpolaganja s tem kapitalom ter z industrijskim razvojem na podlagi popolnoma svobodnih pobud. eČ pa bodo vlade še naprej uganjale tako denarno politiko, ki nasprotuje ustvarjanju prihrankov in ustanavljanju kapitala in bodo tudi v bodoče takšne ovire pri izmenjavanju blaga, kakor doslej, amo lahko prepričani, da gospodarstvo ne bo dosegle pričakovanega procvita. V tem primeru — pripominja prof. Cassel — bodo zaostale poljedelske dežele še naprej živele v revščini, v industrijskih deželah pa bo še vedno vladala brezposelnost in se bodo vlade še naprej mučile z vprašanji, ki so često nerešljiva.

Quo vadis

je po priznanju vseh ocenjevalcev

knjiga trajne vrednosti

ki je bodo stari in mladi zmeraj veseli

Quo vadis

roman v izvirnih slikah mora priti med Vaše knjige

Dobite jo v Upravi Slovenskega doma, Ljudska tiskarna

Broširana	32 lir
za naročnike Slov. doma	25 lir
v pol platno vezana	45 lir
vezana, luksuzna	65 lir

Deževje na ruski fronti

Berlin, 20. septembra. DNB. Na južnem delu ruskega bojišča je začel padati dež. Zato so vojaški nastopi precej zavrti. Ruski napadi na tem odseku so bili odbiti. Južno od Konotopa so nemške četeod bile sovjetsko pehoto in tankovske ter motorizirane oddelke in uničile 6 oklepnikov. Napadi pri Krasnoarmenskoje so bili prav tako odbiti. Južno od Ladoškega jezera so spodleteli vsi obupni sovjetski napadi. Sovjeti so izgubili 13 oklepnih vozil.

Dolinska zapora v Bolgariji

Sofija, 18. sept. V Bolgariji grade največjo dolinsko zaporo na Balkanu. Že več let je bolgarska prestolnica trpela v času suše zaradi pomanjkanja vode. Posebno lani je bila zaradi silovite suše stiska v Sofiji občutna. V nekaterih delih mesta so dobivali ljudje vodo le po nekaj ur na dan. Bili so dnevi, ko sploh ni bilo vode. To morečo pomanjkljivost bodo sedaj odpravili in bodo na pogorju Rila zgradili celinsko zaporo. Načrte so izdelovali več let. Tudi v času vojne je gradnja napredovala, čeprav počasneje, kakor je bilo v načrtih. V zadnjih dneh je skupina inženirjev obiskala zgradbo. Jez je dolg 525 metrov, globok 51 m, ograda pa visoka 35 metrov. Jez bo vseboval 15,300.000 kubičnih metrov vode. Še letos bodo dela dokončali do tiste mere, da bo Sofija že dobivala od tod vodo.

Ste že kdaj slišali?

Zamorci imenujejo neko ribo »gospod doktor«. Njenim luskam pripisujejo čudodelno moč, o njenem mesu pa pravijo, da je zelo zdravilno.

*

Krste, v katere so starodavni Egipčani spravljali mumije, so gradili iz cipresinega lesa, ker se ga ne lotijo črvi in tudi ne strohni tako naglo.

*

V zadnjih 50 letih se je število prebivalstva na vsej zemlji dvignilo za 48 odstotkov. Pred 50 leti je živelo na svetu 1.400 miljonov ljudi, danes pa jih je okoli 2.066 miljonov.

*

Pri Zulukafrih sme ženska nositi dolge lase in jih spletati v kite, ki ji padajo zadaj čez vrat, le, če je omožena.

*

Na svetu je približno 2.400 vrst različnih kač, strupenih pa je med njimi samo okrog 500 vrst.

*

Največji kip na svetu je kip nekega malika v Indiji. Visok je trideset metrov.

*

Med Napoleonovo vojno je živel človek, ki je šel za vojskujočimi se vojaškimi oddelki z edinim namenom, da je ponoči ruval padlim vojakom zobe ter jih nato prodajal zobarjem.

*

Najbolj točno uro, kar jih je na svetu, imajo v Nemškem geodetskem zavodu v Potsdamu. Zaostaja, oziroma prehiteva le za desettisočinko sekunde.

*

V tridesetih gramih urana je toliko atomske energije, kolikor jo je treba, da zavre približno 1000 ton vode.

Naročite se takoj

na svetovno znani roman

»IVANHOE«

ki bo izšel s 205 krasnimi slikami 1. oktobra.

Knjiga bo veljala:

broširana	**35 lir**
v polplatno vezana	**45 lir**
v celo platno vezana na najfinejšem papirju	**80 lir**

Naročniki »Slovenca« in »Domoljuba«, ki plačajo knjigo vsaj do 5. oktobra, dobe broširano za 30 lir, v polplatno vezano za 40 lir.

V Ljubljani se sprejemajo naročila in plačila v veži Ljudske tiskarne pri vratarju.

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

65

Prav ta trenutek, ko se je moja desnica malce drhte oprijela stola, je pa nekdo z vso silovitostjo odgrnil zastor, ki je zapiral vhod v spalnico, in na pragu se je prikazal visok, neznan človek. V desnici, katero je molil proti meni, je držal velik avtomatični samokres in mi meril naravnost v prsi.

Jaz sem za trenutek ves osupel obstal in se nisem ganil, oni pa je storil prav tako. Edino, česar se iz tistih trenutkov spominjam, je to, da me je prebadal s pogledom, ostrim in neubranljivim kakor puščica. Zdelo se mi je, da mi hoče s tistimi bleščečimi se očmi potegniti iz duše zadnjo skrivnost ter me razkrinkati, da bom stal pred njim kakor nag.

Prepričan sem bil, da bo zdaj pritisnil na petelina in po meni bo. Skoraj jezilo me je, kaj čaka in mečka. Naj vendar stori, kar se je bil namenil storiti in kar so mu zapovedali! Računi so zdaj jasni in odprti!

Toda namesto strela se je zgodilo nekaj drugega, ker se mi je zdelo tako neverjetno, da ne morem povedati kako.

Neznanec je polagoma, prav polagoma pobesil desnico, v kateri je držal težki samokres, potem se mi je prijazno nasmehnil ter nekam nepričakovano in nenavadno spokojno dejal:

»Stotnik Dreker! Ena in dvajset. Petnajst. Eton!«

Ena in dvajset. Petnajst. Eton!

Ne morete si misliti, kako me je presenetilo, ko sem slišal te čudne, na videz neumiselne in brezzvezne besede. To je bilo vendar skrivno geslo, po katerem smo se spoznavali med sabo vsi agenti angleške kolonialne vohunske službe!

Človek, ki mi je stal nasproti in ki je še pred nekaj trenutki meril vame s samokresom, je bil torej moj tovariš. Drugače ni moglo biti, zakaj živa duša razen agentov ni mogla poznati gesla. Kdor je povedal to geslo, pa naj je to bilo tudi nekje na koncu sveta, je moral biti naš človek, o tem ni moglo biti nobenega dvoma.

Toda zakaj je ta človek prišel sem za menoj? Ali so mi ga morda poslali iz Londona za ojačenje, da bi mi pomagal? Ali mi je morda prinesel kaka nova navodila?

Nisem mogel ugotavljati, ali je to res član naše obveščevalne službe ali ne, zakaj agentje se v večini primerov med seboj ne poznajo, najmanj pa v kolonialni obveščevalni službi, kjer razmere vsakogar silijo, da dela čisto zase in kdo ve kako daleč od slehernega tovariša.

Toda kako je ta človek odkril moje zavetišče? To vprašanje je bilo edino, ki mi ni šlo iz glave.

Po navodilih, ki veljajo za agente angleške obveščevalne službe, sem bil dolžan tovarišu, ki mi je povedal pravo geslo, dati vsa potrebna pojasnila in mu nuditi pomoč, če bi jo potreboval, po drugi strani pa poslušati vse, kar mi bo povedal on, ter se po tistem tudi ravnati.

V našem čudnem poklicu človek ne sme nikoli biti presenečen nad ničemer. Jaz sem se bil v desetletni službi na to pravilo že precej navadil. Toda za tokrat moram priznati, da sem na glas vzkliknil od začudenja, ko sem iz ust neznanca, ki se je pokazal na pragu moje spalnice, zaslišal naše razpoznavalno geslo.

Tovariš je nadaljeval s čisto mirnim in naravnim, nič spremenjenim glasom:

»Morate se takoj vrniti v London!«

Moral sem ga neznansko začudeno pogledati, zakaj ko je videl obraz, ki sem ga naredil pri teh besedah, je takoj potegnil iz žepa zganjen papir, ga razgrnil in mi ga pomolil pod nos in rekel:

»Tu je pismena zapoved in potna spremnica. Šli boste po poti na vzhod, da se boste dobili z vojsko admirala Kolčaka.«

V sleherni vojaški službi, prav posebno pa še v naši, velja neizprosni zakon, da o prejetih zapovedih ne more biti nič razpravljanja in nič pomislekov. Zapoved je zapoved!

To sem jaz dobro vedel. Toda reči je lahko, delati je pa nekaj drugega! In če je kdaj kaka zapoved bila nora in nespametna, potem je bila ta, ki so mi jo poslali tik pred odločilnim nastopom, ki mi zdaj ne bi mogel več spodleteti.

Tokrat se nisem mogel premagati, da bi bil zapoved sprejel molče ter jo molče izpolnil.

(Dalje)

O čolnu iz kosa lesa, o njegovem nadaljnjem razvoju do jadrnice in ladje, o trdem in brezsrčnem ravnanju z galejaši na starih in srednjeveških galejah, o nekdanjem pomorskem vojskovanju boste obširno brali v drugi »Svetovi« številki z naslovom

»LADJE«

V knjigi bo čez 300 zanimivih in poučnih slik, kakršnih še morda niste videli. Naročite se na »Svet« in ostanite njegov naročnik. — Naj ne bo knjižnih polic brez »Svetovih« knjig!